

Pasningsvejledning

Chinchilla

Langhalet chinchilla (*Chinchilla lanigera*) er én af to eksisterende chinchilla-arter i naturen. Denne art er dog den eneste, der holdes i privat hold. Foto: Vladimir Motycka

- 1 Dyreart
- 2 Fuldvoksen størrelse
- 3 Forventet levealder
- 4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur
- 5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur
- 6 Stimulering og behov for motion
- 7 Fodring
- 8 Sociale behov
- 9 Formering, yngelpleje og eventuel neutralisation
- 10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel
- 11 Øvrige informationer

1 Dyreart

Chinchilla lanigera
(Langhalet) chinchilla (Long-tailed chinchilla)

Chinchillaen er en gnaver (Rodentia) tilhørende familien Chinchillidae, der omfatter seks arter af chinchillaer og viscachaer, alle udbredt i Sydamerika. Af de to eksisterende vilde chinchilla-arter holdes kun *C. lanigera* i privat hold.

2 Fuldvoksen størrelse

Chinchillaen er en relativt stor gnaver på ca. 20-35 cm plus en hale på 7-15 cm. I naturen vejer de typisk 400-800 g, men fremavlede chinchillaer kan veje op til 1 kg. Hunnen er normalt størst.

Kroppen er kompakt og hovedet relativt stort. Pelsen er ekstremt tæt og blød og i sin naturlige form grålig øverst og lysere på bugen. Forskellige pelsfarver er fremavlet i fangenskab, bl.a. hvid, beige, safir, (touch of) velvet (TOV), violet og sort.

Sværhedsgrad:
Mellem

Kort om dyret

- 20-35 cm; 400-1000 g
- Op til 20 år gammel
- Typisk skumrings-/nataktiv
- Indevoliere min. 1 x 1,2 m og 1,5 m højt med rigeligt klatremuligheder
- Kræver dagligt sandbad; tåler dårligt høj varme og fugtighed
- Rigtig gode til at klatre og springe
- Kan med rette træning blive tam
- Æder primært tørt plantemateriale
- Lever i store grupper; skal holdes min. 2 sammen
- Drægtig i ca. 3,5 måneder og føder typisk 1-2 unger
- **Bemærk:** Egner sig ikke som kæledyr til mindre børn

Udbredelse og levesteder

Chinchillaen lever i Andesbjergene i Chile (Sydamerika) i 3-5 km's højde i tørre, klipperige områder med krat og buskads. Den var oprindeligt udbredt i store dele af Chile, men findes nu kun i en lille del og er stærkt truet.

De relativt store og oprejste ører bruges til varmeregulering, og meget røde ører betyder stor blodgennemstrømning og er tegn på, at dyret har det for varmt. Halen, der øverst er dækket med grove og lange hår, buer normalt op mod ryggen, og den bruges som balanceorgan under klatring og spring.

3 Forventet levealder

Chinchillaer i naturen bliver formentlig omkring 10 år, men i fangenskab ses de at blive op til 20 år. Visse chinchillaer bliver dog i fangenskab, tilsyneladende som følge af indavl, væsentligt yngre.

4 Anbefalet størrelse og indretning af anlæg eller bur

Chinchillaer er typisk skumrings- og nataktive dyr, men de kan også være vågne tidlig morgen og sen eftermiddag. De larmer typisk en del om natten. De lever i naturen i større grupper og skal derfor i fangenskab holdes mindst to sammen. Når de ikke søger føde, opholder de sig i huler, sprækker eller lignende, der skjuler dem fra rovdyr. Chinchillaer er desuden meget ferme til at klatre og springe.

Chinchillaer holdes bedst i indendørs større, lukkede volierer, hvor de har masser af muligheder for at klatre, springe rundt og skjule sig. Et anlæg til to individer skal være mindst 1 x 1,2 x 1,5 m (l x b x h), men et større anlæg udnyttet godt i højden, hvor de kan holdes i større, harmoniske grupper, vil være mest optimalt. Flere færdiglavede bure kan evt. sættes sammen, eller anlægget kan bygges selv, så en tilpas rummelighed opnås. Anlægget bør være afskærmet helt på tre sider for at undgå træk og give dyrene flere beskyttede områder, hvor de kan føle sig trygge. Chinchillaer kan let gnave sig ud gennem træ og plastik, så buret skal være bygget og sikret, så de ikke kan undslippe.

I ethvert anlæg skal der være flere niveauer i højden og masser af klatre- og springmuligheder, f.eks. grene, bjælker, brædder og klippeformationer. Der skal være flere mørke skjulesteder, hvor de kan føle sig beskyttede, en sovekasse (over jorden) til hvert individ samt nok hø til, at de kan putte og gemme sig i det. Der skal altid være friske grene fra usprøjtede træer (æble, pære, birk, pil og morbær; undgå nåle- og citrusstræer pga. højt indhold af for dem giftige stoffer) og evt. en gnavesten, som tænderne kan slides på.

Bunden skal være fast (ikke trådnæt) og nem at rengøre (ikke træ). Bundlaget skal bestå af f.eks. spåner (aldrig savsmuld) eller et andet ikke-støvende, sugende naturprodukt.

Anlægget skal stå uden for træk (afskærmet eller hævet), røg og direkte, konstant sollys (hellere lidt mørkt). Dagslys skal dog kunne trænge ind, så dyrene oplever døgnets naturlige lys-mørkecyklus. Da de er aktive, når det er mørkt, skal det undgås at tænde lys, hvor anlægget står, om natten – ellers overdæk buret. Om dagen, hvor de sover, skal de have ro.

Fjern dagligt foderrester samt ekskrementer, som typisk er samlet et bestemt sted. Frisk vand gives dagligt i en gnavesikret beholder, og vand- og foderbeholder rengøres grundigt en gang ugentligt. Bundlaget skiftes, og buret rengøres med neutral sæbe efter behov: ved bure mindst 1-2 gange om ugen, ved større anlæg ca. 1-2 gange månedligt. Inventaret skal udskiftes efter behov.

5 Særlige pasningsbehov, herunder krav til temperatur

Chinchillaer er tilpasset et koldt, tørt bjergmiljø og tåler derfor dårligt høj varme, fugtigt klima og regnvejr. Derfor skal chinchillaer holdes indendørs i velventilerede rum, og kun i tørt og ikke for varmt vejr (f.eks. foråret) kan de tages udenfor. Temperaturen må ikke overstige 25 °C udendørs som indendørs, da det kan forårsage hedeslag. Indendørs skal der sikres en god ventilation, så fugtigheden

Chinchillaen findes i flere fremavlede varianter, her med hvid pels. I sin naturlige form er pelsen grålig øverst og lysere på bugen. Foto: Klaus Rudloff

Chinchillaer skal have rig mulighed for at klatre og springe rundt i anlægget, og masser af hø at gemme sig i. Derudover er rigeligt gnavemateriale i form af grene meget vigtigt for at sikre naturligt tandslid. Foto: Dyrenes Beskyttelse

Status og trusler i naturen

Primært grundet intens jagt for dens skind og tab af passende levesteder er den vilde population reduceret med 90 % de sidste 15 år, og den vilde chinchilla er i dag stærkt udryddelsestruet (IUCN: Critically endangered). Den vilde chinchilla er siden 1977 opført på CITES liste 1, hvor al handel som udgangspunkt er forbudt.

holdes nede.

Chinchillaens tykke pels giver en vigtig beskyttelse mod parasitter og skæl, så det er vigtigt, at pelsen plejes rigtigt og regelmæssigt. Chinchillaer renser deres pels ved at sandbade, og derfor skal der mindst ½ time dagligt (gerne i forbindelse med fodring) være 2-4 cm rent, fint chinchillasand til rådighed i et fast kar (min. 20 cm bredt og 10 cm højt). Chinchillaer tåler dårligt at blive våde, da deres tætte pels ikke kan tørre hurtigt. En våd pels kan forårsage svampevækst på huden og i pelsen. Drikkevandet bør derfor være i en drikkeflaske.

6 Stimulering og behov for motion

Chinchillaer er nysgerrige dyr, der gerne undersøger alt nyt ved at snuse og evt. bide. En tilstrækkelig stimulering opnås bedst ved et rummeligt bur med masser af klatre-, springe- og skjulemuligheder. Gem endvidere forskellige fødeemner rundt omkring i buret både oppe og nede, så de aktiveres med at lede efter dem. Manglende eller utilstrækkelig aktivering og stimulering kan forårsage pelsbidning.

Chinchillaer kan blive tamme, hvis man roligt og jævnlige fra starten vænner dem til hånden, f.eks. vha. godbidder. Når det føler sig trygt med det, kan man roligt begynde at røre og håndtere dyret. Det er dog meget individuelt, om de kan lide at blive kælet eller ej, hvilket skal respekteres. Dyret løftes (aldrig når det sover) ved at tage let og nænsomt fat omkring haleroden, mens den anden hånd støtter under kroppen. Chinchillaer er livlige, så vær forsigtig med ikke at tabe dem. Undgå altid pludselige bevægelser, der kan forskrække dem. Chinchillaer bider sjældent hårdt, men det og sprinten kan ske i forsvar, hvis de føler sig bange eller truede. Med en del tålmodighed og ved rutinemæssig træning kan man også lære chinchillaer at komme på kald og selv at gå ind i buret, hvis de er ude. Træning kan være en stimulerende aktivitet for dyrene og desuden en stor fordel for begge parter. Det vil også være en stor fordel at træne dyret til at blive tryk ved at få tjekket tænderne.

Chinchillaer er adrætte dyr; de er rigtig gode klatrere og kan springe temmelig højt og langt. Når de er vågne, er de meget aktive dyr, der har et stort behov for motion. Der skal derfor i anlægget være masser af muligheder for, at dyrene kan løbe, klatre og springe rundt. I store anlæg med masser af plads og klatremuligheder vil chinchillaer få tilstrækkelig motion. Tamme chinchillaer kan lukkes ud af buret for at kunne undersøge og motionere på et større område. Det er især vigtigt og bør ske dagligt, hvis de huses i mindre anlæg. Det skal altid ske under opsyn og i kontrollerede omgivelser, så de ikke kan undslippe gennem huller og sprækker, og ikke har adgang til f.eks. ledninger, giftige planter mv., da det kan være farligt for dem at gnave i. Bemærk, at chinchillaer typisk, når de er uden for anlægget, vil efterlade ekskrementer spredt rundt.

7 Fodring

Chinchillaer i naturen spiser tørt græs, urter, bark, blade, plantefrø, kaktus og evt. insekter. De lever i et miljø, hvor vegetationen er relativt grov, tør og næringsfattig, og deres fordøjelsessystem er tilpasset hertil. De tåler derfor dårligt meget grøn, væskeholdig, proteinrig og fedtholdig føde.

Grundfoderet skal bestå af god kvalitets chinchillapiller (uden rosiner, nødder og andet med højt sukker-/fedtindhold), og der skal altid være adgang til frisk, støvfrit hør (timotehør, eng- og kløverhør), f.eks. i vævede græsbolde eller høhæk. Høet skal skiftes dagligt.

Vasket, aftørret grønt (aldrig vådt eller fugtigt) kan gives som supplement i små mængder, f.eks. gulero, mælkebøtteleblade og vejbred (med frøstand). Frisk grønt/frugt med højt vandindhold kan forårsage fordøjelsesproblemer, der kan være dødelige for chinchillaer. Rosiner, nødder, tørrede majs og ærter kan gives som godbid, men maks. 1-2 stykker om dagen til hver for at undgå overvægt og problemer med fordøjelsen.

Chinchillaer holder i øvrigt fordøjelsen i orden ved at spise deres friske afføring

Chinchillaen kan med den rette træning blive tam, men det er ikke alle individer, der bryder sig om at blive håndteret. Foto: Dyrenes Beskyttelse

Chinchillaen lever i naturen i et miljø, hvor vegetationen er relativt grov, tør og næringsfattig. De tåler derfor dårligt meget væskeholdig, proteinrig og fedtholdig føde. Foto: Klaus Rudloff

direkte fra endetarmen. Når føden har passeret systemet anden gang, er det færdige produkt hårde, aflange piller, som de lader ligge.

En mineral- og saltsten bør gives, og drægtige og diegivende hunner bør også gives et kalktilskud.

Selvom chinchillaer primært opfylder deres lave væskebehov gennem føden, skal der altid være frisk drikkevand tilgængeligt. Daglig fodring samt skift af vand og hør bør foregå på ca. samme tid hver aften.

8 Sociale behov

Chinchillaer lever i naturen i store grupper, hvor de er i daglig kontakt med artsfæller. De skal derfor holdes mindst to sammen, men gerne i større, harmoniske grupper, så de kan udvise naturlig social adfærd. Nøglen til en harmonisk gruppe ligger i et anlæg med masser af plads og skjul, hvor de har rig mulighed for at undgå og undslippe hinanden.

Fremmede individer og kønsmodne hanner (især når hunner er i nærheden) kan være aggressive over for hinanden, og hunner i brunst kan være aggressive over for hanner. Det anbefales derfor f.eks. at holde par af hunner og/eller kastrerede hanner, der er opvokset sammen. Dør det ene individ i et par, bør man inden for et par uger sætte en unge ind til det tilbageblevne individ. Kun i større anlæg med masser af skjul vil man kunne holde flere end to individer sammen.

Chinchillaer bruger forskellige lyde til at kommunikere med hinanden, og lugtesansen bruges til at genkende artsfæller. En aggressiv chinchilla vil brumme/knurre, skære tænder og urinere – og den vil angribe, hvis den trues og ikke kan undslippe. Skrig udstødes, når individet er bange, utilpas og advarer om en fare. Gnæg signalerer, at dyret gerne vil være i fred.

Chinchillaer kan smittes med parasitter fra fugle og bør derfor ikke holdes med/tæt på disse. De bør generelt som udgangspunkt kun holdes med egne artsfæller.

9 Formering, ynglepleje og eventuel neutralisation

Avl af chinchillaer kræver, at man på forhånd sætter sig grundigt ind i tingene.

Chinchillaer kan yngle året rundt og få flere kuld årligt. Brunsten varer 3-5 dage ca. hver 4. uge. Ved sammensætning skal man lade parret vænne sig til hinanden, hannen bør være ældst (giver typisk færre problemer), og de bør sættes sammen på neutralt eller hannens område. Da hunnen kan genparres umiddelbart efter fødslen, skal hun adskilles fra ham før.

Drægtighedsperioden er ca. 111 dage, og kuld størrelsen er 1-6, dog typisk 1-2 unger. Usædvanligt for gnavere generelt (marsvin og degu dog undtaget) fødes ungerne fuldt udviklede, med pels, åbne øjne og en vægt på ca. 45-60 g. De kan kort efter fødslen gå og klatre rundt, men de dier i 6-8 uger. Ungerne bliver kønsmodne som ca. 4-8 mdr. gamle. Hunner bør dog tidligst yngle som 10 mdr. gamle og kun med et kuld pr. år for at undgå helbredsmæssige problemer hos moderen. Ungerne bør være ca. 3 mdr., når de fjernes fra moderen.

Vær opmærksom på, at par af nogle varianter (f.eks. TOV og hvid) kan give ikke levedygtigt afkom. Hunnen skal desuden være større end hannen, da der ellers kan opstå fødselskomplikationer. Avl kun på ubeslægtede par for at undgå indavl, og på individer, der ikke bærer på arvelige sygdomme eller defekter (f.eks. tandproblemer og pelsbideri).

10 Typiske tegn på sygdom og nedsat trivsel

Chinchillaens tænder gror hele livet og skal slides naturligt. Forvoksede tænder kan

Chinchillaer lever i store grupper, hvorfor daglig kontakt med artsfæller i fangenskab er meget vigtigt. De skal altid holdes min. 2 sammen, men gerne i større grupper i større anlæg. Lyde og dufte bruges i artsfælles kommunikation. Foto: Dyrenes Beskyttelse

Menneske & dyr

Chinchillaens pels bruges i pelsindustrien, men til forskel fra tidligere, hvor vilde chinchillaer blev indfanget hertil, kommer pelsen nu primært fra opdræt på chinchillafarme, selvom ulovlig jagt på vilde individer stadig forekommer.

Chinchillaen bruges også i forskning (f.eks. omkring dets auditive system) og er desuden et relativt populært familiedyr.

forhindre fødeindtag og give smerter, og de skal behandles hos dyrlægen. Fortænderne skal være gullige/orange og vokse lige ned; lysere tænder kan være tegn på kalkmangel. Tjek derfor tænderne jævnligt.

Bliver chinchillaen våd, skal den hurtigt tørres, til pelsen er helt tør (først med håndklæder og så en hårtørre på kold luft og lav styrke).

En stabil og veltilpasset kost (afsnit 7) er meget vigtig, da chinchillaer ellers let kan få problemer med fordøjelsen. Pludselige foderskift skal undgås, da bakteriefloraen i fordøjelsessystemet er meget sårbar. For meget sødt (f.eks. rosiner) kan forårsage diarré og på længere sigt diabetes. Ved opsvulmet mave og unormal afføring, søg straks dyrlæge.

Pelsbideri kan være tegn på stress, evt. grundet manglende stimuli og aktiviteter (burindretning) eller dårlige fysiske omgivelser (manglende ro, temperaturudsving, støj og træk).

Visse indavlede chinchillaer lider af en arvelig defekt, hvor tænderne vokser forkert. Det anbefales altid at tjekke, om dyrets forældre lider af sådanne defekter, og kun at anskaffe sig dyr, der er sunde og raske.

11 Øvrige informationer

For kontakt til praktikere forhør dig evt. hos Dansk Chinchilla Kæledyrsforening (www.dckf.dk).

